

מראי מקומות- בבא קמא כ"ד

הסברא שיהי' צריך עוד יום כדי לחייב נ"ש).
ובמש"כ תוס' דמשמעות דורשין איכא
בינייהו, פי' בתוס' ר' פרץ דעת רבא בזה,
דאם לא ישמרנו בנגיחה ג', אז האידנא חייב
נ"ש כשינגח עוד, דהיינו פעם ד'.

(ג) ריחק נגיחותיו חייב, קירב נגיחותיו לא כ"ש,
וכו'- יש לעי', האם ר' יהודה חולק על הק"ו
בכלל, או רק בשור המועד בפרט. ע' בחי'
המאירי שכ' דר' יהודה ס"ל ד"והואיל ולא
התמיד כן בימים שזה שהתמיד ביום א', סבה
היא שארעה לו" ויש לזון לדבריו, האם זהו סברא רק לענין
שור, או האם שייך סברא זו גם בנוגע דברים אחרים]. וע' בטור
(או"ח סוס"י קי"ד) שהביא מהמהר"ם
מרוטנברג דאם אמר צ' פעמים משיב הרוח,
שוב אי"צ לחזור מספק, מהא דא"ר מאיר,
ריחק נגיחותיו חייב, קירב לא כש"כ. והק'
הדרישה (ג'), הא זהו שי' ר"מ, אבל אנן
קיי"ל כר"י דלא ס"ל כן, וא"כ איך מביאין
ראי' לדינא מר"מ. ותי' דמבואר מהמשך
הגמ' דהיו רוצין להוכיח לו מזבה, והביאור
הוא, דאף דבאמת שייך סברא זו דקירב לא
כש"כ, ולכך צריך קרא בזבה למעט ולומר
דלא אמרי' קירב ראיותיה לא כש"כ, מ"מ
התורה גילה דפעמים יש גזה"כ דהתורה
מקפיד על ימים דוקא, ומזבה יכולין להוכיח
דגם בשור המועד התורה מקפיד על ימים
דוקא. וע"ז פליג ר"מ וס"ל דהיכא דגלי גלי,
והיכא דלא גלי לא גלי. אבל כ"ע מודו
להעצם ק"ו דקירב נגיחותיו לא כש"כ, וא"כ
שפיר אמרי' דאם אמר משיב הרוח צ' פעמים
דכבר הורגל לשונו לומר משיב הרוח. וע"ע
במגן אברהם (שם, י"ג) דכ' דכ"ע מודו
דהסברא הוא דקירב לא כש"כ, רק בשור
נגחן לא אמרי' כן, ולא משום גזה"כ בעלמא,
אלא סברא הוא, דאמרי' דבאותו יום תונבא
(פי', שגעון) הוא דנקט ל' [ומסתבר דכן כוונת המאירי
הנ"ל לומר, דסברא מיוחדת הוא בשור, אבל בעלמא שפיר שייך הק"ו].

(ד) איבעיא להו, שלשה ימים דקתני, וכו'- כ'
בתוס' ר' פרץ דה"ה דהי' יכול לשאול אליבא
דר"מ בג' פעמים, אלא דשאל אליבא דר"י
דהלכה כמותו (וע' במנחת שלמה דדייק

(א) איזהו תם ואיזהו מועד, כל שהעידו בו ג'
ימים- חקר בחי' ר' שמעון (ל"ג, א') בגדר מה
דנעשה שור מועד לאחר ג' פעמים, האם
הביאור דבא השינוי ע"י הרגל הנגיחות,
דנעשה טבעו של השור ע"י הרגל הנגיחות,
או דע"י ג' הנגיחות אנו מכירים טיבו של שור
זה שהוא נגחן, דבפחות מזה אנו תולים
במקרה. וכ' דלכאו' שאלה זו תלוי במח'
ראשונים, דאי' בטור (או"ח סוס"י קי"ד)
לענין אמירת משיב הרוח ומוריד הגשם,
דהדין הוא דלאחר ל' יום אי"צ לחזור אם
מסופק אם אמרו או לא. והביא מהמהר"ם
מרוטנברג דה"ה אם אמר צ' פעמים ביום א',
דהא אם ריחק נגיחותיו חייב, קירב לא כש"כ.
ור' פרץ דחה ראיתו, דבשור טעמא משום
שהוחזק, ולא משום שהורגל, ולענין משיב
הרוח תלוי בהרגל לשונו. וא"כ נמצא דנח'
בעיקר גדר של מועדות, דהמהר"ם ס"ל
דמועד הוא משום שהורגל ליגח, ונמצא
ששינה טבעו מסיבת ההרגל, וממילא דומה
הוא לענין הרגל לשון באדם. אבל ר' פרץ
סובר דבמועד אין לנו אלא התגלות טבעו של
השור, דהא נתגלה שבעצמות השור יש טבע
לנגוח. אלא דהק' ר' שמעון, דא"כ למה אי"צ
לשלם למפרע על כל מה שנגח נזק שלם,
שהרי דנמצא אף למפרע דהי' שור המועד.
ותי' דאף דיש גילוי ע"י נגיחה הג' שהוא
נגחן, אבל זה אינו גילוי אלא דמכאן ולהבא
נגחן הוא, דאין לתלות אף פעם ג' במקרה,
אבל עדיין יכולין לתלות פעם א' וב' במקרה,
ולומר דעדיין לא נשתנה טבעו, והוי סימן רק
בפעם ג' דנשתנה טבעו [וק', אם אף לאחר שנגח הפעם
ג' אנו תולים פעם א' וב' במקרה, א"כ איך מצטרפין "מקרים" אלו
לומר דנגחן הוא, רצ"ע].

(ב) ולא ישמרנו האידנא חייב- פרש"י דלפי רבא
בנגיחה ג' חייב נ"ש. והק' תוס' דלקמן
משמע דלכ"ע בעינן עד פעם ד', ולכן הוא פי'
דמשמעות דורשין איכא בינייהו. ועוד הביא
מר' עזריאל דכ"ע מודו דאינו חייב עד פעם
ד', אלא דאביי ס"ל דבעינן עוד יום כדי
לחייבו נ"ש, ורבא ס"ל דאפי' אם נגח פעם ד'
באותו יום ג', כבר חייב נ"ש (וע' במנחת
שלמה דנתקשה בשי' אביי לפ"ז, מה יהי'

אח"כ אין העדים מכירין שזה הי' השור שהרג אותן ג' פעמים (ודלא כביאור המגיד משנה שם). וע' בחי' הגרני"ט (ק"ט) שהביא מהמלא הרועים שכ' דהרמב"ם ס"ל כן רק לענין כופר. וביאר הגרני"ט, דבחיובא דנ"ש דהשור, י"ל דמשלם נזק השור (ממונו המזיק, ולכאו' על דרך מה שהבאנו לעיל [יג:]: מהגר"ח, דהחיוב התחיל עם השור עצמו), ולכן צריך להיות שדוקא שור זה יהי' המועד, אבל חיוב כופר אינו כן, אלא חיוב על הבעלים הוא, וחיוב דידי' הוא משום שהוא פשע בשמירתו, וכיון דכאן פשע בשמירתו, אף אם זה לא הי' השור [ולכאו' אף אם ודאי לא הי' זה השור, וצ"ע בזה, אם אנו יודעין דלא שמר שום א' משוריו, האם אמרי' דאפי' אם יודעין אנו בודאי שאי"ז השור המועד דמשלם כופר, וצ"ע], מ"מ צריך לשלם חיוב שלו, שהוא כופר.

משסה ודאי פטור- פרש"י, משום דגרמא בניזקין פטור. ויש לעי', מהו החילוק בין ציור זה להא דאמרי' דמוסר ממון חבירו לעכו"ם חייב משום דינא דגרמי, הרי לכאו' זהו ג"כ ברי הזיקא [ולש"י ביאור האחרונים בדעת רש"י בעלמא לכאו' ל"ק, דס"ל דגרמא וגרמי א' הם]. וכ' הרא"ש (פ"ט, י"ג) דאי"ז ברי הזיקא כמו מסור, דשמא לא ישוך הכלב והנחש.

בעל כלב מאי, מי אמרי' וכו'- בביאור שאלת הגמ', כ' החזון איש (ב"ק ב', י"א, ד"ה והא) דאף דהיכא דהאדם עושה היזק ע"י ממון חבירו, הרי האדם חייב והבעלים של הממון פטור, שואל הגמ' דכיון דכאן נעשה ע"י גרמא בעלמא, לכן אולי אף שנעשה ע"י גרמת האדם, מ"מ, כיון דסכ"ס הי' רק גרמא, אולי בכה"ג איננו אומרים שעיקר המעשה נתיחס אל האדם, אלא אמרי' דגם בעל הכלב אחראי לה [כ"ג בכונתו]. וע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (נזק"מ ו', ה') שהביא ביאור כע"ז, אלא דהק' דא"כ מהו המשך הגמ' או דלמא אמרי' לי' כיון דידעת בכלבך דמשסי לי' וכו', הרי לכאו' אי"ז אלא ייתור לשון, וכ' דמשמע דאי"ז כסתם שור תם שהזיק, אלא חיוב מיוחד משום דידע בי' שמזיק ע"י שיסוי. וביאר ע"פ הא דאי' לקמן (ל"ט) דשור האיציטדין אינו חייב מיתה, משום שנא' כי יגח ולא שיגיחיהו אחרים. וביאר הגרי"ז, דאי"ז פטור בעלמא מחיוב מיתה, אלא חסר בהעצם "כי יגח", וא"כ באמת לכאו' יש

מדברי רש"י דס"ל דהשאלה הוא דוקא לר"י, וע"ש מש"כ לדחות). ובביאור הספק, כ' (בעמוד ב') דמ"ד יעודי תורא ס"ל דכיון דידוע הבעלים דשור נגחן הוא, דנגח ג' פעמים, והבעלים ידעו זה קודם שנגח פעם ד', אז אף דלא פשע בשמירת שורו אלא פעם א', מ"מ מועד הוא ומשלם נ"ש. ולמ"ד יעודי גברא, הביאור הוא דצריך שיהי' הבעלים מועדים לפשוע בשמירתן לאחר העדאת העדים ג' פעמים, ולכן צריך שיהי' דוקא העדאת עדים בין כל נגיחה ונגיחה. וע' בתוס' שכ' דאין הביאור ביעודי גברא שהוא מועד לעבור בהתראות, דא"כ לא יהי' מועד עד פעם ה', דרק כשנגח פעם ד' עבר בג' התראות, אלא הביאור ביעודי גברא הוא דצריך להודיעו ג' פעמים שנגח שורו כדי שישמרנו. אולם התוס' ר' פרץ ג"כ הק' קו' זו, דלכאו' צריך עד פעם ה', ותי' דכבר בפעם ד' הוחזק להיות עובר בהתראות, וא"כ באותו פעם כבר מועד הוא וצריך לשלם נ"ש.

לימרו הנך קמאי אנן מי הוה ידעי' דבתר ג' יומי אתו הני ומייעדי לי'- ע' בברכת שמואל (כ', א') דדייק דמשמע דכל הקו' הוא רק אהא דלמה נעשין זוממין, אבל ל"ק למה השור נעשה מועד בכלל. וק', הרי אי' בסנהדרין (מא.) לגבי נערה המאורסה, דאם העדים יכולין לומר דבאנו כדי לאוסרה על בעלה, ולא להורגה, דלא רק דהם אינם נהרגים, אלא גם היא אינה נהרגת, דזה חשיב עדות שא"א יכול להזימה. וכ' לחלק דכאן הרי עכ"פ שייך להזימם בהצד תמות, ועי"ז שפיר חשיבי עדים שאתה יכול להזימם, ואף דאין שייך להזימם על צד העדאה, מ"מ כבר נחשבים עדות שאתה יכול להזימם, ועדותן כשר.

רבינא אמר במכירין בעל השור ואין מכירין את השור- כ' תוס' דמיירי דלאחר כל הנגיחות ראו אותו השור ואמרו דזה הי' השור שעשה כל הנגיחות. אולם ע' ברמב"ם (נזק"מ י', ג') שכ' לענין כופר ד"הואיל והועדו הבעלים שיש להם בבקרים שור שהרג שלשה פעמים, הי' להם לשמור כל בהמתם, ומאחר שלא שמרו, משלמין את הכופר". וכ' הלחם משנה דמדויק מדברי הרמב"ם דאף

יו"ט דממתני' יש להביא רא' להיסוד שכ' תוס' לעיל (ב.) דעונשין ממון מן הדין. אולם הרש"ש דחה הראי' מכאן, ע"פ מש"כ המגיד משנה (ריש פ"ב ממאכלות אסורות) דהיכא שיש דבר שכבר נאסר באיסור עשה, אז שפיר אמרי' דמזהירין עליה מן הדין. וא"כ, ה"ה כאן, כיון דאי"צ הק"ו לומר דמשלם חצי נזק בחצר הניזק, כמבואר בגמ', א"כ נוכל להביא הח"נ הב' מן הדין (וכ' דאף דהשאגת ארי' [פ'] הוכיח דתוס' בפסחים לא ס"ל כהמ"מ, אולם עכ"פ אולי יש לומר כן לדחות הראי'

מסוגלין] אולם לכאו' אין פשוט כ"כ הדמיון לכאן, דשם הרי מה שאסור אסור כבר מכח העשה, ומכח הק"ו אוסרין אותו ג"כ בתורת לאו. אבל כאן, הרי אנו צריכין להוסיף ח"נ עוד על הח"נ על ידי הק"ו, וצ"ע בזה].

לפוטרו אף מחיוב ניזקין. וזהו הצד כאן דבעל הכלב פטור, שהרי לא עשה כלום, דהיינו דהר"ז יגיחוהו אחרים. וע"ז חידש הגמ' שיש סברא מחודשת לחייבו, ולא משום הדין שור הרגיל, דכאן באמת אין שייך דין זה, וכנ"ל. אלא סברא חדשה הוא, דכיון דידוע על הכלב שלו שמזיק ע"י שיסוי, א"כ יש לחייבו משום שפשע בשמירתו, אף אם מדיני כי יגח אינו יכול לחייבו [ולכאו' זהו חידוש בנוגע חקירת האחרונים בעיקר מחייב של ממון המזיק, דיוצא דאפי' היכא דמצד ממונו המזיק אין שייך לחייבו, אולם מצד פשיעה בשמירה גרידא שייך לחייבו, וצ"ע בזה].

(ט) **לבעוטי בי לית לך רשותא- ביאר הנמוקי יוסף (יא. בדפיו), "כלומר, דלא אמרי' כל המשנה ובא אחר ושינה פטור אלא כששינוי זה של שני בא מחמת שינוי הראשון, כי הכא שדורכת זו על זו מפני ששינתה ברביצתה, אבל כשלא בא מחמת כך כי הכא, ששינוי ביעוטה של זו לא בא מחמת רביצתה של זו, שהרי היתה יכולה לעבור ושלא תבעיט בו, חייב".**

(י) **ר' טרפון אומר נזק שלם- כ' הרש"ש דיש לדון, למ"ד פלגא נזקא קנסא, האם גם לר' טרפון אמרי' דמה שהוא משלם נ"ש בחצר הניזק בתורת קנסא הוא, או דלמא כיון שהוא משלם נ"ש הרי הוא בגדר ממונא. וכ' דמסתמא קנסא הוא, חדא, משום דכל מה שאנו יכולין לומר דיו אמרי', וכמש"כ תוס' לעיל (יח: ד"ה היכא) בביאורו למה אמרי' הק"ו לענין נ"ש ואמרי' דיו לגבי דאינו משלם אלא מגופו, ע"ש. ועוד, זיל בתר טעמא, הרי למ"ד פלגא נזקא קנסא ס"ל כן משום דס"ל דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי, וא"כ אף לר' טרפון נימא כן. אלא דהק' דא"כ איך יליף הדין נ"ש משן ורגל, הרי קנסא מממונא לא ילפי', והניח בקו'. ובעצם דברי הרש"ש, ע' בפני יהושע (כה. ד"ה בתוס' בד"ה אני) דנקט לדבר פשוט דלא כדבריו, אלא דכל המח' אם פלגא נזקא קנסא או ממונא הוא רק אליבא דרבנן, אבל אליבא דר' טרפון כ"ע מודו דממונא הוא, דהא משלם נ"ש.**

(יא) **א"ל ר' טרפון, ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל וכו'- ע' ברש"ש שהביא מהתוס'**